

ПРАКТЫЧНЫЯ АСПЕКТЫ ВЫКЛАДАННЯ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ І ЛІТАРАТУРЫ Ё ВНУ І ЁСТАНОВАХ АГУЛЬнай СЯРЭДняй АДУКАЦЫі

Т.У. Аляксеева (ДУА “Акцябрская сярэдняя школа Віцебскага раёна імя І.П. Собалева”)

ФАРМІРАВАННЕ ЭКАНАМІчнай АДУКАВАНасці ВУЧНЯЎ ПРЫ НАВУЧАННІ БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ І ЛІТАРАТУРЫ

Ключавыя словы: эканамічная адукаванасць, метапрадметны падыход, ашчаднасць, арганізаванасць, рацыянальнасць

У сучасным грамадстве ва ўмовах рыначных адносін адчуваецца патрэба ў эканамічнай адукацыі, якая павінна спрыяць з’яўленню ў навучэнцаў базавай эканамічнай пісьменнасці, мыслення, пэўных навыкаў. Эканамічныя веды “дазваляюць чалавеку прымаць правільныя эканамічныя рашэнні, лепей разумець прынцыпы гаспадарання, як у асабістай, так і ў грамадскай гаспадарцы, рацыянальна размяркоўваць асабісты і сямейны бюджэт, страхаваль свае зберажэнні ва ўмовах высокай інфляцыі, прыбытковы весці сваю справу, паспяхова кіраваць краінай, вырашаць іншыя задачы” [2, с. 3].

У адукацыйным стандарце сцвярджаецца, што “асобасныя вынікі засваення зместу праграмы пачатковай адукацыі выяўляюць асаблівасці развіцця асобы навучэнца і праяўляюцца ў тым, што вучань разумее значэнне працы ў жыцці чалавека і беражліва ставіцца да навакольнага асяроддзя” [1], а ў адукацыйным стандарце базавай адукацыі адзначаецца, што вучань ужо “мае вопыт удзелу ў грамадска-карыснай працы і валодае навыкамі рацыянальнага прыродакарыстання” [1].

Метапрадметны падыход таксама закладзены ў аснову адукацыйнага стандарту. Педагогу нельга абмяжоўвацца адным вучэбным прадметам у сваёй дзейнасці, патрэбна працаваць над спалучэннем розных дысцыплін, каб вучань засвоіў міжпрадметныя паняцці і мог аперываваць універсальнымі вучэбнымі дзеяннямі.

Многія даследчыкі, метадысты адзначаюць значнасць эканамічнай адукацыі, раскрываюць аспекты дадзенага пытання. Сярод іх Т.С. Церукова, Н.В. Наважылава, Н.В. Мінаева, А.П. Казакоў, А.С. Прутчанкоў, Н.І. Кунгурова, Ю.К. Васільеў, Б.А. Райзберг, А.А. Смаленцава і іншыя.

Фінансавая адукаванасць дае магчымасць чалавеку не залежыць ад пэўных абставін, ад ведаў іншых людзей. Таму важна як мага раней пачаць набываць асновы эканамічнай навукі. Вучань, які яшчэ ў школе

ўсведамляе ролю эканомікі ў сваім жыцці, у будучыні стане больш паспяховым грамадзянінам, зможа самастойна прымаць эфектыўныя рашэнні ў нестандартных жыццёвых сітуацыях, актыўна адаптавацца на рынку працы.

Заняткі эканамічнага накірунку варта пачынаць праводзіць на першай ступені агульнай сярэдняй адукацыі. Навучэнцы ўжо маюць элементарныя эканамічныя звесткі, якія атрымалі ў сваіх сем'ях. Думаецца, што лагічна пашыраць слоўнікавы запас дзяцей, напаўняць яго даступнымі эканамічнымі дэфініцыямі. Гульнёвыя формы заняткаў будуць садзейнічаюць лепшаму засваенню матэрыялу.

Выкарыстоўваць заданні эканамічнага кшталту можна на любым этапе ўрока. Тэматычныя арфаграфічныя хвілінкі для праверкі пісьменнасці вучняў садзейнічаюць вывучэнню імі тэрміналогіі. Заданні з QR-кодамі даюць магчымасць патлумачыць новыя словы ў тэксце. Эканамічныя фізкультхвілінкі дапамагаюць кароткачасоваму адпачынку.

Ва ўмовах імклівага развіцця навукова-тэхнічнага прагрэсу, максімальнага выкарыстання прыродных крыніц грамадства пастаянна знаходзіцца ў роздуме аб эканоміі значных рэсурсаў. Дзяцей неабходна навучыць берагчы прыродныя багацці – ваду, цяпло, электраэнергію, рацыянальна спажываць прыродныя багацці. Гэта дазволіць набыць вучням такія якасці, як ашчаднасць, арганізаванасць, адказнасць, уменне планаваць сваю дзейнасць.

Вусная народная творчасць з'яўляецца найбольш прыдатным матэрыялам для працы з дзецьмі ў плане фарміравання эканамічнай адукаванасці. Многія казкі тлумачаць ролю працы, вучаць дысцыплінаванасці, ашчаднасці. Сярод іх – “Разумная дачка”, “Залаты птах”, “Музыкі” і іншыя. Карысным з'яўляецца таксама выкарыстанне на занятках у форме гульні віктарын, крыжаванак на аснове казачнага матэрыялу.

Мэтазгодным уяўляецца правядзенне інсцэніровак па матывах казак. Гэта так званыя казкі на эканамічны лад, якія дазваляюць дзецям праявіць сябе ў акцёрскім майстэрстве, паказаць свае творчыя ўменні, замацаваць атрыманыя раней веды па эканоміцы.

Прыказкі і прымаўкі раскрываюць жыццёвы досвед народа, яго мудрасць, утрымліваюць у сабе неабходныя парады не толькі дарослым, але і падростаючаму пакаленню. Напрыклад: *Іншаму слова не кажы, а толькі грошы пакажы; Багатаму не спіцца: багаты злодзея баіцца; Час – грошы; Не ў грошах шчасце; Беражліvasць лепш за багацце; Збірай манеты медныя – спатрэбяцца ў дні бедныя; Капеечка да капеечкі – рубель набягае; Капейку збярог – рубель атрымаў, рубель збярог – капітал нажыў* і іншыя. Выкарыстанне на ўроках заданняў з прыказкамі і прымаўкамі з'яўляецца эфектыўным сродкам выхавання. Навучэнцы ахвотна ўключаюцца ў дзейнасць, дзе трэба дапоўніць прыказкі самім або злучыць пачатак і канец прыказкі, а таксама растлумачыць іх сэнс.

Для развіцця мыслення, кемлівасці, уяўлення, а таксама праверкі эканамічных ведаў вучняў варта ўжываць загадкі. Каб адгадаць загадку, дзецям трэба ўмець параўноўваць з’явы, шукаць агульнае ў прадметах, супастаўляць іх. Напрыклад: *У яго ўсе дарослыя кладуць зарплату, а пасля крыху бяруць на ежу і квартплату (кашалёк); Гэта вялізны магазін, / Глядзіць тавар на нас з вітрын: Інструменты, рэчы і прадукты, / Мэбля, цацкі, фрукты (супермаркет) і інш.*

Без актыўнага ўзаемадзеяння ўсіх удзельнікаў адукацыйнага працэсу немагчыма паўнавартаснае развіццё асобы. Павінна адбывацца супрацоўніцтва і з бацькамі вучняў. Індывідуальныя і групавыя кансультацыі, гутаркі на эканамічныя тэмы дазваляюць эфектыўна арганізаваць працу ў дадзеным накірунку.

Важнай задачай пры фарміраванні эканамічнай адукаванасці з’яўляецца выпрацоўка ў вучняў неабходнасці і ўмення жыць і працаваць у калектыве. Развіццё ашчаднасці, прадпрымальнасці немагчыма без уключэння школьнікаў у працэс калектыўнай дзейнасці. Калектыўнае выкананне працоўных заданняў у класе развівае ў навучэнцаў пачуццё адказнасці за даручаную справу, дазваляе за кошт падзелу і кааперацыі працы павышаць выніковасць, выкарыстоўваць перадавыя прыёмы працы.

Гутаркі на класных гадзінах “*Адкуль з’явіліся грошы?*”, “*Беражлівасць вядзе да поспеху*”, “*Што такое інтэрнэт-банкінг?*”, “*Банкамат і інфакіёск*”, “*Навошта эканоміць?*” і іншыя дазваляюць свабодна арыентавацца вучням у эканамічных пытаннях.

Супрацоўніцтва з вядучымі банкамі Рэспублікі Беларусь дапамагае вучням стаць кампетэнтнымі ў многіх фінансавых пытаннях. Арганізацыя на інфармацыйных гадзінах для вучняў сустрэч з прадстаўнікамі Беларусбанка, Белінвестбанка, Белаграпрамбанка, Нацыянальнага банка Рэспублікі Беларусь садзейнічае паляпшэнню ведаў дзяцей у галіне эканомікі.

Такім чынам, метапрадметныя сувязі на ўроку дазваляюць разнастаіць адукацыйны працэс, аб’яднаць веды і навыкі вучняў. Шматлікія віды творчых заданняў пры навучанні беларускай мове і літаратуры садзейнічаюць фарміраванню эканамічнай адукаванасці вучняў, развіваюць іх эканамічна значныя якасці.

Літаратура

1. Адукацыйны стандарт пачатковай адукацыі. Адукацыйны стандарт базавай адукацыі // [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://adu.by/images/2019/01/obrstandarty-ob-sred-obrazovaniya.pdf>. – Дата доступу: 10.12.2021.
2. Зубко, Н.М. Курс экономической грамотности для школьников младших классов / Н.М. Зубко, А.Н. Каллаур, А.Н. Зубко. – Минск: Колорград, 2016. – 28 с.